

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

- ๒.๑ หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๒.๒ หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ๒.๕ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒.๑.๑ วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

๒.๑.๒ หลักการของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะเจตคติ คุณธรรมบนพื้นฐานความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล
๒. เป็นหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

๓. เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น

๔. เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาการจัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุม ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนการเรียนรู้ และประสบการณ์

๒.๑.๓ จุดหมายของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายให้ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตน ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

๒.๑.๔ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกวิธีใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับพื้นฐานของหลักการและเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหา มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จัก หลีกเลียงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

๒.๑.๕ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริตมีวินัย
๓. ใฝ่เรียนรู้
๔. อยู่อย่างพอเพียง
๕. มุ่งมั่นในการทำงาน
๖. รักความเป็นไทย
๗. มีจิตสาธารณะ

๒.๑.๕.สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐกิจศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีตความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน^๑

๒.๑.๖ ตารางมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังตารางที่ ๒.๑

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
สาระ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๑.อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตน นับถือสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ๒.วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือ ศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุขแก่โลก

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๔.

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้(ต่อ)	ตัวชี้วัด
สาระ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและ ศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตาม หลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๓.อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๔.วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ๕.วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนิน ชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด
	๖. อธิบายสังคมและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ๗.เห็นคุณค่าและวิเคราะห์การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อม สำหรับ การทำงานและการมีครอบครัว ๘.เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และ ดำเนินชีวิตด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ วิธีคิด แบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการ พัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ๙.สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญา ด้วยอานาปานสติหรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ๑๐. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคมและ โลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็น ศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ	๑.วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติ ตนต่อสาวกตามที่กำหนดได้ถูกต้อง ๒.ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลัก ศาสนาตามที่กำหนด ๓.ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี ๔.ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง ๕.อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ๖.แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิก ชนของศาสนาที่ตนนับถือ ๗.นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ

๒.๒ หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๒.๒.๑. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป โรงเรียนทวิวัฒนา

๑.๑ ชื่อโรงเรียนทวิวัฒนา ที่ตั้ง ๒๑๐๖ ถนน นราธิวาสราชนครินทร์ ๒๒ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัด สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โทร. ๐๒-๒๘๖-๐๓๔๙ โทรสาร. ๐๒-๖๗๘-๔๑๑๒ e-mail : tavee_school@hotmail.com website

๑.๒ ได้รับอนุญาตจัดตั้ง เมื่อ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔

๑.๓ เปิดสอนระดับชั้น ปฐมวัย ถึงระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น

๑.๔ เนื้อที่ ๔ ไร่ ๓๐๐ ตารางวา

๑.๕ เขตพื้นที่บริการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑

๑.๖ ประวัติโรงเรียนโดยย่อ

โรงเรียนทวิวัฒนาจัดตั้งขึ้นที่เยาวราช เมื่อประมาณ ๙๐ กว่าปีที่แล้ว โดยใช้ชื่อในการจัดตั้งครั้งแรกว่า “โรงเรียนชินหิมน” ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสถานศึกษาของบุตรหลานชาวจีนในประเทศไทย หลังจากที่เปิดทำการสอนไม่กี่ปี โรงเรียนชินหิมนมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นจนสถานที่คับแคบลง จึงย้ายโรงเรียนมาตั้งที่สะพานดำ จนกระทั่งถึงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายปิดโรงเรียนของชาวจีนในประเทศไทย จึงเป็นสาเหตุให้โรงเรียนชินหิมนถูกปิดลง หลังจากถูกปิดมาหลายปี จนถึง พ.ศ.๒๕๐๔ สมาคมศิษย์เก่าชินหิมนจึงฟื้นฟูจัดตั้งโรงเรียนชินหิมนขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยใช้ชื่อเป็นภาษาไทยว่า “โรงเรียนทวิวัฒนา” และได้เปิดทำการสอนมาจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ใช้เรือนไม้สักสองชั้นเป็นอาคารเรียนหลังแรก

ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้ขยายอาคารเรียนเพิ่มเป็นตึกสองชั้น ๑ หลัง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ขยายห้องเรียนเพิ่มที่อาคารคอนกรีตชั้นเดียว ๑ หลัง เรือนไม้ชั้นเดียว ๑ หลัง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ขยายห้องเรียนเพิ่มที่อาคารตึกสามชั้น ๑ หลัง โดยใช้เฉพาะชั้น ๒-๓

ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ นางอมรา โอเจริญ โอนกิจการโรงเรียนให้แก่สมาคมศิษย์เก่าชินหิมน

โดยนางเครือทิพย์ ธรรมมงคล นายกสมาคมเป็นผู้ลงนาม

ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ นายสินธุ์ อังคตานวัฒน์ เป็นผู้ลงนามแทนสมาคมศิษย์เก่าชินหิมนในตำแหน่งผู้รับใบอนุญาต

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ นายสุข ศรีไพพรรณ์ เป็นผู้ลงนามแทนสมาคมศิษย์เก่าชินหิมนในตำแหน่งผู้รับใบอนุญาต

๒.๒.๒. จุดมุ่งหมายการก่อตั้ง

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ โรงเรียนชินหมินเป็นโรงเรียนจีนที่ใคร ๆ รู้จัก ทุกคนรู้สึกว่าถ้าได้มาศึกษาที่โรงเรียนชินหมินแล้วจะเป็นผู้มีเกียรติ เมื่อสงครามโลกเกิดขึ้น โรงเรียนชินหมินได้ถูกปิดลง ครั้นเมื่อสงครามจบลง คุณก็ หงเลียง ซึ่งเคยเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนชินหมิน จึงได้คิดหาสถานที่เพื่อทำการเปิดและฟื้นฟูโรงเรียนชินหมินขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และได้เห็นว่าสถานที่ ตรอกจันทน์ สะพาน ๕ อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร เหมาะที่จะเปิดโรงเรียนได้ จึงทำการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนทวีวัฒนา” และทางสมาคมศิษย์เก่าชินหมินได้เชิญคุณก็ หงเลียง มาเป็นครูใหญ่ของโรงเรียน แต่เนื่องจากรัฐบาลไม่อนุญาตให้เปิดสอนภาษาจีนในขณะนั้น ทางโรงเรียนจึงได้เปิดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยไม่หวังผลกำไรใด ๆ ทั้งสิ้น

๒.๒.๓. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ของโรงเรียน

ตราประจำโรงเรียน

ตราโรงเรียน รวงข้าวบนโล่

รวงข้าว หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความอุดมสมบูรณ์แห่งปัญญา

โล่ หมายถึง คุณภาพของการศึกษา

รวมความ ตราโรงเรียน หมายถึง การศึกษามุ่งสร้างพลังแห่งปัญญาบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม

คติพจน์ของโรงเรียน สีประจำโรงเรียน

ธรรม – ปัญญา สีแสด – ดำ

สีแสด หมายถึง ความรุ่งโรจน์

สีดำ หมายถึง ความเป็นอมตะ

ดังนั้น ชาวทวีวัฒนาจึงเป็นผู้ที่มีความรุ่งโรจน์ที่ยั่งยืนตลอดกาล

ต้นไม้ประจำโรงเรียน คือ ต้นแคแสด

แคแสดเป็นไม้กลางแจ้งที่ปลูกง่าย และเจริญเติบโตเร็ว ขึ้นได้ในสภาพดินเกือบทุกชนิด ต้นแคแสดมีดอกสีแดงแสดสดใส ลักษณะดอกคล้ายรูปถ้วยเหมือนกระดิ่ง เป็นกลีบรวมแต่มีหยักตอนปลายดอกเป็น ๕ แฉก

ปลายดอก ๕ แฉก หมายถึง คุณธรรมพื้นฐาน ๕ ประการ ที่โรงเรียนมุ่งปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คือ วินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน อดทน

๒.๒.๔ ปรัชญา

เรียนดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม

คำอธิบายปรัชญา

เรียนดี คือ มุ่งอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นผู้มีสติปัญญาดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มีวินัย คือ มุ่งอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยอยู่ในตนเอง และสามารถรักษาระเบียบวินัยตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนด

ใฝ่คุณธรรม คือ มุ่งอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักแสวงหาความรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น

การจัดการศึกษาของโรงเรียนทิววัฒนา มุ่งอบรมนักเรียนให้เป็นคนที่ได้รับการพัฒนาครบทุกด้าน คือ

ด้านร่างกาย มีการพัฒนาด้านร่างกายให้เจริญเติบโตเหมาะสมกับวุฒิภาวะ

ด้านสติปัญญา มีความคิดริเริ่ม เฉลียวฉลาด ใฝ่รู้ และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ด้านอารมณ์เป็นผู้ที่รู้จักควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์

ด้านสังคม มีความเข้มแข็ง อดทน รักและกตัญญูรู้คุณค่าต่อผู้มีพระคุณ รู้จักหน้าที่รับใช้ชาติ และสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ด้านศีลธรรม อบรมให้เป็นคนดี ยึดมั่นในคุณธรรมพื้นฐาน ๕ ประการ คือ มีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยัน อดทน

๒.๒.๕ วิสัยทัศน์

โรงเรียนทิววัฒนามุ่งเน้นให้นักเรียน เรียนดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี ภายใต้อากาศของสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม สะอาด และปลอดภัย

๒.๒.๖ พันธกิจ

๑. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถเต็มศักยภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

๒. พัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด เคารพกฎหมาย และเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยเบื้องต้น

๓. พัฒนาบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น สวยงามปลอดภัย เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๔. พัฒนาระบบบริหารการศึกษาของครู และบุคลากรให้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

๒.๒.๗ เป้าหมาย

๑. ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคน และจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ ๘๕
๒. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกแห่งความเป็นไทย
๓. ผู้เรียนมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษร้อยละ ๑๐๐
๔. โรงเรียนมีบรรยากาศเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่การปฏิบัติ
๕. ครูมีความรู้ มีคุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๖. ผู้ปกครอง / ชุมชน / องค์กรภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๒.๘ เอกลักษณ์ / อัตลักษณ์

เอกลักษณ์ คือ ครู นักเรียน บุคลากรเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน

อัตลักษณ์ คือ ไหว้สวย มารยาทดี มีจิตสาธารณะ กตัญญู

๒.๒.๙ โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนทวีวัฒนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ที่ใช้ในการวิจัย
โครงสร้างเวลาเรียนแต่ละชั้นปี ตามนโยบาย "ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
ดังตารางที่ ๒.๒

ภาคเรียนที่ ๑	หน่วยกิต/ชั่วโมง	ภาคเรียนที่ ๒	หน่วยกิต/ชั่วโมง
รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑)/(๔๔๐)	รายวิชาพื้นฐาน	(๑๑)/(๔๔๐)
ท๒๓๑๐๑ ภาษาไทย	๑.๕/๖๐	ท๒๓๑๐๒ ภาษาไทย	๑.๕/๖๐
ค๒๓๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑.๕/๖๐	ค๒๓๑๐๒ คณิตศาสตร์	๑.๕/๖๐
ว๒๓๑๐๑ วิทยาศาสตร์	๑.๕/๖๐	ว๒๓๑๐๒ วิทยาศาสตร์	๑.๕/๖๐
ส๒๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๑.๕/๖๐	ส๒๓๑๐๓ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๑.๕/๖๐
ส๒๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์	๐.๕/๒๐	ส๒๒๑๐๔ ประวัติศาสตร์	๐.๕/๒๐
พ๒๓๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑/๔๐	พ๒๓๑๐๒ สุขศึกษา และพลศึกษา	๑/๔๐
ศ๒๓๑๐๑ ศิลปะ	๑/๔๐	ศ๒๓๑๐๒	๑/๔๐
ง๒๓๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑/๔๐	ง๒๓๑๐๒ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๑/๔๐
อ๒๓๑๐๑ ภาษาอังกฤษ	๑.๕/๖๐	อ๒๓๑๐๒ ภาษาอังกฤษ	๑.๕/๖๐

รายวิชาเพิ่มเติม	๒.๕/(๑๐๐)	รายวิชาเพิ่มเติม	๒.๕/(๑๐๐)
ค๒๓๒๐๑ คณิตเสริม	๐.๕/๒๐	ค๒๓๒๐๒ คณิตเสริม	๐.๕/๒๐
อ๒๓๒๐๑ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	๐.๕/๒๐	อ๒๓๒๐๒ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	๐.๕/๒๐
จ๒๓๒๐๑ ภาษาจีนเพื่อการศึกษา	๐.๕/๒๐	จ๒๓๒๐๒ ภาษาจีนเพื่อการศึกษา	๐.๕/๒๐
ง๒๓๒๐๑ คอมพิวเตอร์	๐.๕/๒๐	ง๒๓๒๐๒ คอมพิวเตอร์	๐.๕/๒๐
ส๒๓๒๐๑ หน้าที่พลเมือง	๐.๕/๒๐	ส๒๓๒๐๒ หน้าที่พลเมือง	๐.๕/๒๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน/กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้	(๖๐)	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน/กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้	(๖๐)
-กิจกรรมแนะแนว	๒๐	-กิจกรรมแนะแนว	๒๐
-กิจกรรมนักเรียน		-กิจกรรมนักเรียน	
-ลูกเสือ/เนตรนารี	๒๐	-ลูกเสือ/เนตรนารี	๒๐
-ชุมนุม/ชมรม	๑๕	-ชุมนุม/ชมรม	๑๕
กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๕	กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๕
รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น	๖๐๐	รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น	๖๐๐

หมายเหตุ

๑. วิชาหน้าที่พลเมือง เป็นรายวิชาเพิ่มเติมให้จัดการเรียนการสอนบูรณาการลงสู่กิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการอยู่แล้ว โดยไม่เพิ่มชั่วโมงในตารางเรียนได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมกีฬา กิจกรรมตามประเพณี กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เป็นต้น เพื่อปลูกฝังให้เกิดการปฏิบัติและกลายเป็นประเพณีในชีวิตประจำวันเป็นต้น

๒. กรณีที่โรงเรียนต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามจุดเน้นที่เป็นความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนสามารถพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้อยู่ในความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๓๑๐๓ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๖๐ ชั่วโมง/ปี จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษาประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระพุทธศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ฝึกการบริหารจิต ขั้นตอนและวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา กระทำความดีกับตนเอง บุคคลในครอบครัว บุคคลในโรงเรียน

บุคคลในสังคม เห็นคุณค่าและชื่นชมการทำความดี และบุคคลที่ทำความดี ฝึกทำความดีจนเกิดเป็น
แนวปฏิบัติตนและหลักในการดำเนินชีวิตเห็นคุณค่าการทำความดีของตนเอง แนวทางการทำความดี
ของตนเองและผู้อื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ชื่นชมการทำความดี โดยสนับสนุนให้บุคคลรอบ
ข้างประพฤติและปฏิบัติตาม การบริหารจัดการ เจริญปัญญาตามแนวทางศาสนา ฝึกบริหารจัดการ เจริญปัญญา
นำวิธีการบริหารจัดการเจริญปัญญามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ท่องบทคัมภีร์ตามหลัก
ศาสนาที่ตนนับถือ เข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญของศาสนา การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข
ฝึกบังคับจิตใจให้นั่นคง โดยกำหนดรู้ กาย วาจา ใจ

ศึกษาการปฏิบัติตนตาม กฎระเบียบโรงเรียนและสังคม ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิต
ประชาธิปไตย ยึดมั่นประพฤติดีตามวิถีประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้และเข้าใจ
สถานภาพและบทบาท ของตนเองและผู้อื่น โดยขึ้นอยู่กับการไม่ละเมิดบทบาทและหน้าที่ของผู้อื่น
สิทธิของตนเองและผู้อื่นที่พึงได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติเป็น พลเมืองดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
ตนเอง ครอบครัวและชุมชน ปฏิบัติตามบรรทัดฐานและวัฒนธรรมในจังหวัด ภาคและประเทศ เคารพ
ในบรรทัดฐาน วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของกลุ่มอื่นที่มีความหลากหลาย
แตกต่างกันไป ปราศจากอคติ บทบาทหน้าที่ของบุคคล

เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ร่วมในการตัดสินใจ
เลือกตั้ง ออกเสียง ส่วนร่วมในการดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
เป็นประมุข รู้และเข้าใจกฎ กติกา ระเบียบ และกฎหมาย การอยู่ร่วมกันในสังคม ตระหนักถึงความสำคัญ
ของรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็น
กฎหมายสูงสุดของประเทศ

ศึกษารายรับรายจ่ายของตนเองและครอบครัว แรงจูงใจที่ทำให้ผู้บริโภคบริโภคสินค้าแล้ว
นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำผลการผลิตสินค้า โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
การบริการจัดการทรัพยากรในการผลิตได้อย่างรู้คุณค่า ระบบสินเชื่อ ผลดี ผลเสีย ของสินเชื่อที่มีสถานะ
ทางการเงินของบุคคล ใช้ระบบสินเชื่ออย่างรู้คุณค่า ใช้เทคโนโลยี ในการผลิตสินค้าและบริการ กลยุทธ์
ทางการค้าเพื่อเปรียบเทียบกับสินค้าอย่างอื่น อย่างมีเหตุผล เลือกใช้สินค้าและบริการอย่างรู้คุณค่า
และมีเหตุผลระบบเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน

ศึกษาเรื่องใช้เครื่องมือภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ
ทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะ
ทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่
ทางสังคม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและ
ทวีปอเมริกาใต้ ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและ
ทวีปอเมริกาใต้ สรรวจอภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและ

ทวีปอเมริกาใต้วิเคราะห์เหตุและผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้

โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการให้ประสบการณ์ที่ใกล้ชิดผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมสู่การสร้างประสบการณ์ใหม่ โดยการใช้ภาพ ข่าวหรือสถานการณ์ต่างๆให้ผู้เรียนฝึกสังเกต ตอบคำถามหาแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมการทำงานกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม นำไปสู่การยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นตระหนักและเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการเรียนการสอน

รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส.๒๓๑๐๓ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต (๖๐ ชั่วโมง)

ผู้สอน พระมหาอานนท์ อานนโท ภาควิชาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

สัปดาห์ (Week)	ชื่อหน่วยการเรียนรู้ (Unit Title)	ผลงาน/ชิ้นงาน (Assignments)
๑-๒	การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -คุณธรรมแนวทางการแก้ปัญหาในการทำงาน
๓-๔	การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส-มนสิการ	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -แนวทางการแก้ปัญหาด้วยอริยสัจ
๕-๖	การสวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิต และเจริญปัญญา	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -การบริหารจิตและเจริญปัญญาแบบอานาปานสติ
๗-๘	ศาสนิกชนของศาสนาอื่น	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -ใบงานการเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกันของศาสนิกชนอื่น
๙-๑๐	หน้าที่และบทบาทของสาวก และการปฏิบัติตนต่อสาวก	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -ใบสร้างการวิเคราะห์หลักปฏิบัติและหน้าที่ของพระภิกษุตามพระธรรมวินัย
๑๑-๑๒	การเป็นศิษย์ที่ดีตามทิศเบื้องขวาในทิศ ๖	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -ใบงานการเป็นศิษย์ที่ดีตามทิศเบื้องขวาในทิศทั้ง ๖
๑๓	การปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธ	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -ใบงานการปฏิบัติตนตามหลักพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร

สัปดาห์ (Week)	ชื่อหน่วยการเรียนรู้ (Unit Title)	ผลงาน/ชิ้นงาน (Assignments)
๑๔-๑๕	การปฏิบัติตนในศาสนพิธี	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -ใบงานการเข้าร่วมศาสนพิธีในงานทำบุญงาน มงคลและงานอวมงคล
๑๖-๑๗	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -ใบสร้างการปฏิบัติตนในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา
๑๘	การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -การจำลองเหตุการณ์เสมือนจริง
๑๙	การดำรงรักษาพระพุทธศาสนา	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -วิเคราะห์บทบาทขององค์กรพุทธ
๑-๗	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือทางภูมิ ศาสตร์
๘-๑๔	ทวีปอเมริกาเหนือ	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน -วิเคราะห์บทความเกี่ยวกับประเทศในทวีป อเมริกาเหนือ -วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ -ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ
๑๕-๑๙	ทวีปอเมริกาใต้	-แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน วิเคราะห์บทความเกี่ยวกับประเทศในทวีปอเมริกาใต้ -วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ -ระบุแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรม ชาติ และสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาใต้
๒๐	สอบปลายภาค	

การประเมินวิธีการเครื่องมือ/เกณฑ์อัตราส่วนคะแนนระหว่างเรียน:ปลายภาค

การวัดและประเมินผล

การประเมินผล

- ประเมินผลจากการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- ประเมินผลจากการทำแบบฝึกหัด
- ประเมินผลจากการสอบย่อย การสอบกลางภาคปลายภาค

วิธีการวัดและประเมินผล

- ตรวจใบงานและแบบฝึกหัด
- สังเกตพฤติกรรมการทำงานที่มอบหมาย
- สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล
- ตรวจแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

- ประเมินการทำแบบฝึกหัด
- สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในช่วงทำกิจกรรม
- ประเมินการทำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน(ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ ๖๐)

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ
๔	ดีเยี่ยม	๘๐-๑๐๐
๓.๕	ดีมาก	๗๕-๗๙
๓	ดี	๗๐-๗๔
๒.๕	ค่อนข้างดี	๖๕-๖๙
๒	ปานกลาง	๖๐-๖๔
๑.๕	พอใช้	๕๕-๕๙
๑	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	๕๐-๕๔
๐	ต่ำกว่าเกณฑ์	๐-๔๙

สื่อการเรียนการสอน/เอกสารประกอบการสอน

- หนังสือเรียนสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
- ใบงาน
- แบบฝึกหัด
- แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
- สื่ออินเทอร์เน็ต
- ใบความรู้
- วีดิทัศน์ฯ

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา

ไตรสิกขา หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา ในทางธรรมหมายถึง การฝึกอบรมพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าให้พัฒนาสูงสุดคือเข้าถึงพระนิพพาน ซึ่งความหมายนี้เป็นความหมายตามแบบแผนที่พระพุทธองค์ทรงมุ่งสั่งสอนแก่พระภิกษุโดยตรง การฝึกอบรมหรือพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาประกอบด้วย

๑. ศีลสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมทางด้านความประพฤติ
๒. จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมจิตให้เกิดสมาธิ
๓. ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมปัญญาให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง

จากความหมายของไตรสิกขาข้างต้น สรุปได้ว่า ไตรสิกขามีการฝึกหัดอบรมกายวาจา และจิตของมนุษย์ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเองเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นตามหลักการศึกษา ๓ ประการคือ

๑. ศีล หมายถึง การฝึกในด้านพฤติกรรม การจัดระเบียบระบบความรับผิดชอบความเสียสละ ความกตัญญู การตรงต่อเวลา การมีระเบียบวินัย

๒. สมาธิ หมายถึง การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ความตั้งมั่นตั้งใจ เอาใจใส่มีใจจดจ่ออย่างมีสมาธิ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในองค์กร

๓. ปัญญา หมายถึง การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา การรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่างๆ สร้างสรรค์ การจัดการความรู้ การคิดวิเคราะห์

การสอนตามหลักไตรสิกขา เป็นวิธีที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ประยุกต์มาจากการสอนตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ที่ทรงใช้สอนเป็นกระบวนการนำไปประพฤติปฏิบัติอย่างได้ผล และได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจะนำกล่าวดังต่อไปนี้

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คู่มือภิกษุทั้งหลาย ภพ ๓ นี้ควรละ ควรศึกษาในไตรสิกขา ภพ ๓ เป็นไฉน คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ภพ ๓ นี้ควรละไตรสิกขาเป็นไฉน คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ควรศึกษาในไตรสิกขานี้

คู่มือภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดแล ภพ ๓ นี้ เป็นสภาพอันภิกษุละได้แล้ว และเธอเป็นผู้มีสิกขาอันได้ศึกษาแล้วในไตรสิกขานี้ เมื่อนั้นภิกษุนี้เรากล่าวว่า ได้ตัดต้นหาชาติแล้ว คลายสังโยชน์ได้แล้ว ได้ทำที่สุดทุกข์เพราะละมานะได้โดยชอบ^๒

^๒ อ.ปญจก.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๗๖/๔๕๕-๔๕๖.

ภิกษุทั้งหลาย สิกขา ๓ ประการนี้ สิกขา ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. อธิศีลสิกขา
๒. อธิจิตตสิกขา
๓. อธิปัญญาสิกขา

อธิศีลสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้มีศีล ฯลฯ สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย นี้เรียกว่า อธิศีลสิกขา

อธิจิตตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากกามทั้งหลาย ฯลฯ บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิเพราะอุเบกขาอยู่ นี้เรียกว่า อธิจิตตสิกขา

อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะเพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน นี้เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา

ภิกษุทั้งหลาย สิกขา ๓ ประการนี้แล^๓

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี แบบไตรสิกขา ไว้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เป็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติจริง
๒. ให้ผู้เรียนนำความรู้มาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาจะเน้นการฝึกปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยสำรวม กาย วาจา และฝึกจิตใจให้ตั้งมั่นจนมีระเบียบความคิด ความสามารถคิดเป็นเหตุเป็นผลได้โดยตลอด^๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายคำว่า ไตรสิกขา แปลว่า สิกขา ๓ คำว่า สิกขา แปลว่า การศึกษา การฝึก ฝึกหัด ฝึกอบรม ได้แก่ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด สิกขา ๓ มีดังนี้^๕

๑. อธิศีลสิกขา การฝึกศึกษาในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ (Training Higher Morality)

^๓ อ.เอก.ทุก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๑๙.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, **การจัดการเรียนรู้**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๔๘-๖๔.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๔๖.

๒. อธิจิตตสิกขา การฝึกศึกษาทางจิตใจ พัฒนาคุณธรรม สร้างความสุข เสริมคุณภาพจิต และรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนสมาธิ (Training in Higher Mentality หรือ Mental Discipline)

๓. อธิปัญญาสิกขา การฝึกศึกษาทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์หลุดพ้นโดยสมบูรณ์ (Training in Higher Wisdom)

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อมีศีลธรรมดีแล้ว ปัญหายังคงมีเหลืออยู่ว่า คนนั้นยังไม่พ้นทุกข์ ไม่พ้นจากการเบียดเบียนของกิเลสโดยเฉพาะคือ โลภะ โทสะ โมหะเรื่อง ศีล และ ธรรม ทั้งหมดนี้มีความมุ่งหมายให้เกิดผลเพียงเป็นอยู่อย่างสงบเรียบร้อยของสังคมทั่วไป และเป็นความผาสุกขั้นต้นๆ อันเป็นวิสัยของปุถุชน มิได้หมายสูงพ้นขึ้นไปถึงการดับทุกข์ หรือตัดกิเลสเด็ดขาดสิ้นเชิง จนเป็นพระอริยะเจ้าพระพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติให้คนไปไกลกว่าเรื่องศีลธรรม ไปไกลจนถึงกับสามารถกำจัดความหม่นหมองทุกชนิด ที่เหลือวิสัยที่ศีลธรรมจะกำจัดได้ เช่น ความยุ่งยากใจเป็นส่วนตัว ความทุกข์ในใจ อันเกิดจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และกิเลสชั้นละเอียด ซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่ศีลธรรมทั้งหลายจะช่วยกำจัดให้ได้ จะพ้นทุกข์ได้ก็ต้องปฏิบัติตามหลัก ไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งสรุปโดยย่อได้ดังนี้

คำว่า สิกขา เป็นภาษาบาลี เป็นคำเดียวกับคำ ศึกษา ในภาษาสันสกฤต คำ ศึกษา ในทางธรรม ไม่ได้หมายถึงการเล่าเรียน ท่องตำราความรู้อย่างที่เข้าใจกันในทางโลก แต่หมายถึงการลงมือปฏิบัติที่เป็นการอบรมกาย วาจา ใจ โดยตรง คือ อบรมตนเองให้เปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง ตามที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นไป

คำว่า ไตร แปลว่า สาม ไตรสิกขา ประกอบด้วย สิกขา ๓ ได้แก่ สีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา บางทีก็ใช้คำว่า ศีล-สมาธิ-ปัญญา ไตรสิกขานี้มีไว้เพื่อดับทุกข์

ศีลสิกขา เป็นสิกขาขั้นแรกสุด สีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาหรือควรอบรมที่เป็นขั้นศีล แม้จะมีการจำแนกไว้เป็น ศีล ๕ ศีล ๘ หรือ ศีล ๒๒๗ และอื่น ๆ อีกเป็นอันมากก็ตาม แต่รวมใจความแล้ว ก็อยู่ตรงที่เป็นการปฏิบัติเพื่อความปรกติสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้นๆ ที่เป็นไปทางกาย ทางวาจา ทั้งที่เกี่ยวกับสังคม หรือส่วนตัว หรือสิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่ ศีลช่วยให้คนอยู่อย่างผาสุก ไม่มีเรื่องรบกวน แต่อันสงฆ์ที่สำคัญที่สุดของศีลอยู่ที่การเป็นบาปฐานที่อก ที่เกิด ที่เจริญสมาธิ สีลสิกขา จึงเป็นการตระเตรียมเบื้องต้นให้เป็นผู้อยู่ในโลกด้วยลักษณะที่สะอาดบริสุทธิ์ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดสมาธิในขั้นต่อไปได้ง่าย ถ้ามีเรื่องรบกวนมากก็ยากที่จะเกิดสมาธิ

สมาธิสิกขา เป็นสิกขาขั้นที่ ๒ ที่สูงขึ้นไปอีก ได้แก่การที่ผู้นั้นสามารถบังคับจิตใจของตัวเองได้ ในสภาพที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดตามที่ตนต้องการ คำ สมาธิ ที่เข้าใจกันโดยทั่วไป คือ ความตั้งใจมั่นแน่วแน่ เป็นจิตที่สงบ แต่สมาธิโดยสมบูรณ์หมายถึง การทำจิตนั้นให้เหมาะสมแก่การทำงานของจิต เป็นการฝึกฝนอบรมจิตให้อยู่ในลักษณะที่พร้อม ที่มีสมรรถภาพถึงที่สุดในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางจิต ข้อหลังนี้เป็นความมุ่งหมายอันแท้จริงของสิ่งที่เรียกว่าสมาธิ ดังที่พระพุทธองค์ทรง

แสดงลักษณะของจิตด้วยคำอีกคำหนึ่งซึ่งเป็นคำสำคัญที่สุด คือคำว่า กมมนิโย แปลว่า สมควรแก่การทำงาน คำนี้เป็นคำสุดท้ายที่ทรงแสดงลักษณะของจิตที่เป็นสมาธิ

คำว่า สมาธิ แปลว่าจิตตั้งมั่นก็จริง แต่ต้องหมายถึงตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน ไม่ใช่ตั้งมั่นในลักษณะที่ไม่ปฏิบัติงานใดๆ คือสงบนิ่งเสียบอยู่เฉยๆ ผู้ที่พอใจที่จะยึดถือความหมายเป็นความสงบเสียบนั้น ก็เพราะเมื่อจิตเป็นสมาธิสงบเสียบ ไม่มีอะไรบกวนแล้ว ในขณะนั้นย่อมรู้สึกเป็นความสุขอย่างยิ่ง ก็เลยเกิดชอบความสุขชนิดนั้น เลยรักการทำสมาธิในทางนั้น ไม่ได้พอใจสมาธิในลักษณะที่จะปรับปรุงจิตให้เหมาะสมที่จะทำการพิจารณาหรือค้นคว้าสืบไป ด้วยเหตุนี้ นักสมาธิส่วนใหญ่ จึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของความสุขอันเกิดจากความสงบของจิต แล้วก็หยุดอยู่เพียงแค่นั้น ไม่สามารถทำสมาธิของตนให้สูงขึ้นไป จนถึงกับเป็นพื้นฐานหรือเป็นบาทฐานของการเจริญปัญญา อันจะทำให้เข้าถึงความดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง(พระนิพพาน)ได้ มิหนำซ้ำ ยังจะตกอยู่ในลักษณะของความหลง คือ หลงเอารสแห่งความสุขที่เกิดจากสมาธินั้น ทำให้ไม่ก้าวหน้าไปจนถึงปัญญาชนิดที่จะตัดต้นหาหรืออุปาทานได้ สมาธิสิกขานี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “จิตตสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาหรืออบรมในทางจิต

ปัญญาสิกขา เป็นสิกขาขั้นที่ ๓ เป็นการฝึกฝนอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง และสมบูรณ์ถึงที่สุด คนเราตามปกติรู้อะไรตามที่เข้าใจเอาเอง ไม่ใช่ตามที่เป็นจริง พุทธศาสนาจึงมีระเบียบปฏิบัติที่เรียกว่าปัญญาสิกขา เป็นส่วนสุดท้ายสำหรับจะได้ฝึกฝนอบรมให้เกิดความเห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง “ความเห็นแจ้ง” นี้หมายถึงสิ่งที่บุคคลได้ชิมชามาแล้วด้วยการผ่านสิ่งนั้นๆ มาแล้วด้วยตนเอง หรือมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้น ไม่ใช่ด้วยเหตุผล

คำปัญญาสิกขาในพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้หมายถึงปัญญาที่เป็นไปตามอำนาจเหตุผลอย่างที่ใช้กันในวงการศึกษา การพิจารณาทางปัญญาตามสิกขาข้อนี้จึงจำเป็นต้องใช้สิ่งต่างๆ ที่ได้ผ่านมาแล้วแต่หนหลัง หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องใช้เรื่องที่มีน้ำหนักมากพอที่จะทำให้จิตใจของเราเกิดความสลัด สัมเวท เบื่อหน่าย คลายกำหนด ในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ได้จริง หากใช้หลักเหตุผลมาวินิจฉัย ก็จะได้แต่ “ความเข้าใจ” อยู่นั่นเอง คำ ความเข้าใจ จึงต่างจากคำ ความเห็นแจ้ง ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ปฏิบัติในทางปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาจึงไม่ค่อยใส่ใจเรื่องการใช้เหตุผลมากเหมือนกับการศึกษาในศาสตร์ต่างๆ แต่อาศัยความรู้สึกในใจจริงๆ ที่เคยมี เคยเป็น เคยผ่านมาแล้วแต่หนหลังเป็นสำคัญ หากแม้จะมีการเทียบเคียงด้วยเหตุผลบ้าง ก็ใช้เหตุผลโดยเอาสิ่งที่ได้ผ่านมาแล้วแต่หนหลังนั้นมาเป็นเหตุผล ไม่ใช่เหตุผลจากการคำนวณทางคณิตศาสตร์ การเห็นแจ้งจึงเป็นปัญญาที่ออกผลแก่จิตใจในขณะนั้นๆ ไม่ใช่ความรู้ความเข้าใจที่จะต้องเก็บสะสมไว้มากๆ เรื่อยๆ ไป คนจึงไม่อาจพ้นทุกข์

อนึ่ง ปัญญา กับ สมาธิ นั้นสัมพันธ์กัน นั่นคือ สมาธิช่วยให้เกิดปัญญา ขณะเดียวกันปัญญาก็ช่วยให้เกิดสมาธิ^๖

พระธรรมกิตติวงศ์ ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า หมายถึงข้อสำหรับศึกษา การศึกษาข้อปฏิบัติที่ควรศึกษา การฝึกอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่าง

๑. อธิศีลสิกขา คือศึกษาเรื่อง ศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องตั้งงามมีสติสัมปชัญญะ
๒. อธิจิตตสิกขา คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ
๓. อธิปัญญาสิกขา คือ ศึกษาเรื่องปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง^๗

อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ และคณะ กล่าวว่า ไตรสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา หรือเรียกว่าศีลสมาธิปัญญา

๑. ศีล คือ ข้อสำหรับอบรมความประพฤติทางกาย วาจา เพื่อให้สามารถดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กับสังคม ในทางเกื้อกูลประโยชน์

๒. สมาธิ คือ ข้อปฏิบัติ สำหรับฝึกอบรมด้านคุณภาพและสมรรถภาพทางจิต เพื่อให้เกิดคุณธรรมหรือสมาธิอย่างสูง ทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคงและแน่วแน่ ควบคุมตนได้ด้วยดี มีสมาธิสงบบริสุทธิ์ผ่องใส เหมาะสมสำหรับใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง

๓. ปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถคิดพิจารณาแก้ปัญหาต่างๆและทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ธรรมแต่ละข้อในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ต่างมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือศีลเป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ และสมาธิ เป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ในขณะเดียวกันเมื่อเกิดปัญญาที่รู้เห็นจริงแล้ว ก็จะช่วยให้จิตสงบ มั่นคง บริสุทธิ์ เป็นสมาธิที่แน่วแน่ยิ่งขึ้นส่งผลต่อความประพฤติ การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเป็นผู้มีศีลอันบริสุทธิ์^๘

จากที่กล่าวมาในเบื้องต้นพอสรุปได้ว่า ไตรสิกขามีความหมายถึง กรอบแนวทางการศึกษาและการปฏิบัติ ๓ ชั้น ได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อมุ่งดับต้นเหตุแห่งความทุกข์ให้เกิดสภาวะสันติสุขในสังคมของผู้ปฏิบัติ

^๖ พุทธศาสนิกชน, **คู่มือมนุษย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕.

^๗ พระธรรมกิตติวงศ์, **ไตรสิกขา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://th.wikimedia.org/wiki>, [๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๐].

^๘ อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ และคณะ, **พระพุทธศาสนาฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๓๕.

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒.๔.๑ ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างเป็นระบบเป็นการนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค มาสร้างหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชาและกระบวนการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นแผนกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามศักยภาพของผู้เรียน^๙

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแผนงานหรือโครงการที่ครูผู้สอนได้เตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ปฏิบัติการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเรียนรู้ เพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตร อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐}

กุลยา ตันติผลชีวะ ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอนไว้ว่า การกำหนดเนื้อหา วิธีจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และแนวทางการประเมินผลให้เป็นไปตาม จุดประสงค์ที่ต้องการ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีความชัดเจนในเวลา เนื้อหาและวิธีการสอนในแต่ละเรื่องหรือแต่ละวิธี ส่วนประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างน้อยจะต้องมี ๕ ประการ คือ ผู้เรียน หัวข้อและเนื้อหาวิชา สถานที่สอบ เวลา จุดประสงค์ของการสอน^{๑๑}

สุพล วังสินธุ์ ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอนว่า แผนการสอน คือการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็น แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เนื้อหาสาระ การใช้สื่อ อุปกรณ์ การสอน และการวัดประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียน ในด้านวัสดุเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการล่วงหน้า เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสอน^{๑๒}

สุพิน บุญชูวงศ์ ได้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้^{๑๓} หรือแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนคือการวางแผนกำหนดรูปแบบบทเรียนแต่ละเรื่องซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แต่ครูให้เป็นไปตามจุดหมาย ความคิดรวบยอด เนื้อหาสาระและการวัดประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

^๙ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๓-๔.

^{๑๐} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การปรับวิธีเรียนการเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อเตรียมตัวสู่ความก้าวหน้าในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ๒๕๔๕.), หน้า ๔๕.

^{๑๑} กุลยา ตันติผลชีวะ, การสอนแบบจิตปัญญา, กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักชั่น, ๒๕๔๕, หน้า ๖๕.

^{๑๒} สุพล วังสินธุ์, การจัดทำแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ, วารสารพัฒนาหลักสูตร, ฉบับที่ ๑๒ เมษายน-พฤษภาคม, ๒๕๓๖, หน้า ๕-๑๐.

^{๑๓} สุพิน บุญชูวงศ์, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๗.

จากความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้น สรุปได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึงแนวทางการดำเนินงาน วิธีการการนำเสนอหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่ผู้สอนเตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบโดยการนำ สื่อ อุปกรณ์ และวิธีการวัดผลโดยลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดเน้นของหลักสูตรสถานศึกษาที่อิงหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน สภาพของสถานศึกษาและความพร้อมของนักเรียน

๒.๔.๒ ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สุพล วังสินธุ์ กล่าวว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอนเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นพอสรุปความสำคัญไว้ดังนี้

๑. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา
๒. ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในการสอนได้ตามเป้าหมาย
๓. ส่งเสริมให้ครูใฝ่ศึกษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการวัดประเมินผล
๔. ใช้เป็นคู่มือครู สำหรับครูที่มาสอนแทนได้
๕. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
๖. เป็นผลงานทางวิชาการ แสดงความชำนาญการและความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ

สำลี รักสุทธี กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอนดังนี้

๑. ช่วยให้ครู ได้มีโอกาสได้ศึกษาหลักสูตร แนวการสอน วิธีวัดผล ประเมินผล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการบูรณาการกับวิชาอื่น
๒. ช่วยให้ครูผู้สอน สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งในเรื่องทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อและสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น ตลอดจนการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิชาอื่น
๓. เป็นเครื่องมือของครู ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
๔. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่สอนแทนได้
๕. เป็นการพัฒนางานวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึกโดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสาร ที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพด้วย^{๓๔}

^{๓๔} สำลี รักสุทธี, เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนการเขียนแผนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๖๕.

หากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอน ขาดการเตรียมการหรือวางแผนไว้เป็นอย่างดี ครูในฐานะที่เป็นบุคลากรชั้นเยี่ยมก็ไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การเรียนการสอนในรายวิชานั้นก็ไม่มีคุณภาพและประสิทธิภาพดังนั้นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือแผนการสอนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับครูผู้สอน

๒.๔.๓ ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สุนันtha สุนทรประเสริฐ กล่าวไว้ว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ ดังนี้^{๑๕}

๑. การเขียนสาระสำคัญ ควรเขียนสรุปความรู้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นให้ถูกต้องชัดเจน ครอบคลุม ถ้ามีหลายเรื่องควรแยกเป็นข้อๆ
๒. ต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ให้ชัดเจน ควรเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สอดคล้องกับสาระสำคัญ กำหนดพฤติกรรม เงื่อนไขและเกณฑ์ให้ชัดเจน
๓. การเขียนเนื้อหา ควรเขียนชื่อเรื่องใหญ่ และมีหัวเรื่องย่อยเป็นส่วนประกอบ ถ้ามีเนื้อหา มากควรพิมพ์ไว้ภาคผนวก ในลักษณะของใบความรู้
๔. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรกำหนดกิจกรรมดังนี้
 - ๔.๑ จัดกิจกรรมสนองจุดประสงค์ทุกข้อ
 - ๔.๒ ควรมีการนำ การสอน การสรุป อย่างเป็นระบบ
 - ๔.๓ จัดกิจกรรมโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
 - ๔.๔ การเขียนขั้นตอนกิจกรรม การมีรายละเอียดชัดเจน ให้คนอื่นสามารถนำไปใช้ได้ ควรระบุว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร เพื่ออะไร
 - ๔.๕ การแนบรายละเอียด ของกิจกรรมภาคผนวก ต้องกล่าวโยงให้ชัดเจน ในขั้นกิจกรรม
๕. สื่อการสอนที่ใช้ควรยึดหลัก หาง่าย ประหยัด สร้างสรรค์ เหมาะสม ซึ่งควรมีลักษณะดังนี้
 - ๕.๑ กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
 - ๕.๒ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้น
 - ๕.๓ สามารถย่อหรือขยาย สิ่งที่จะเรียนรู้แทนของจริงได้
 - ๕.๔ ผู้เรียนจำได้นานกว่าการรับเพียงอย่างเดียว
 - ๕.๕ มีส่วนเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียน
๖. การวัดผลจากการเรียน ต้องเขียนไว้ให้ชัดเจน

^{๑๕} สุนันtha สุนทรประเสริฐ, "การเขียนแผนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง", ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.

๗. ภาคผนวกประกอบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรกล่าวอ้างให้ชัดเจนว่าอยู่ที่ใด เพราะส่วนนี้จะทำให้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เด่นชัดขึ้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง ได้กล่าวว่า ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะ ๓ ประการดังนี้

๑. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติมากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการไปตามความมุ่งหมาย

๒. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

๓. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะกระบวนการ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาในท้องถิ่น หลีกเลียงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาแพง^{๑๖}

ลักษณะของแผนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จด้วยดี ผู้สอนจึงควรทราบถึง ลักษณะของแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งมีดังนี้

๑. สอดคล้องกับหลักสูตรและแนวทางการสอนของกรมวิชาการ

๒. นำไปสอนได้จริงและมีประสิทธิภาพ

๓. เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด

๔. มีความกระจ่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และเข้าใจได้ตรงกัน

๕. มีรายละเอียดมากพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้สอนได้

๖. ทุกหัวข้อในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือแผนการสอนมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน^{๑๗}

สรุปแล้วแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอนนั้นที่ดีจะต้องเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้ลงมือค้นคว้าและจัดทำแผนการสอนนั้นๆเองโดยเขียนกระจ่างแจ่มแจ้งและชัดเจน ทั้งด้านจุดประสงค์ เนื้อหา ให้ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และที่สำคัญแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอนที่เขียนขึ้นมานั้นต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อการสอนและการวัดประเมินผล ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติได้คิด ได้ทำลงมือปฏิบัติและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

^{๑๖} อาภรณ์ ใจเที่ยง, องค์ประกอบของแผนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.), ๒๕๔๐.

^{๑๗} สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ชุดฝึกอบรมครูระดับประถมศึกษาปีที่ ๕, (มหาสารคาม: สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗.

๒.๔.๔ ประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญและประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้เรียนหลายประการดังนี้

๑. เป็นการเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้มีทิศทางการเรียนที่ชัดเจนและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
๒. ช่วยให้ผู้สอนเลือกเทคนิควิธีการสอนที่ดี สื่อ การวัดประเมินผลตรงต่อจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร
๓. ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสะดวกสบายและดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ สะดวกต่อผู้มาสอนแทนกรณีที่ครูผู้สอนประจำวิชาไม่สามารถมาทำการสอนได้ใช้เป็นหลักฐานแสดงการเรียนรู้เชิงประจักษ์ หากมีข้อบกพร่องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ง่าย
๔. เป็นเอกสารหลักฐานสำคัญในการแสดงความชำนาญการหรือความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน หรือหลักฐานอ้างอิง เพื่อปรับปรุงวิทยฐานะหรือส่งผลงานเข้าประกวดเป็นครูดีเด่นครูแกนนำครูแห่งชาติหรือใช้เป็นหลักฐานแสดงเป็นผลงานเพื่อพิจารณาความดีความชอบ^{๑๘}

วัฒนาพร ระวังทุกข์ กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้^{๑๙}

๑. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอนการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ
๒. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอนการเลือกใช้สื่อ การวัดประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่างๆ ที่จำเป็น
๓. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ
๔. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดประเมินผลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการสอนต่อไป
๕. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการบ้าง

^{๑๘} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การปรับวิธีเรียนการเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อเตรียมตัวสู่ความก้าวหน้าในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า , ๒๕๔๕), หน้า ๗๐.

^{๑๙} วัฒนาพร ระวังทุกข์, "แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง", กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

สุพิน บุญชูวงศ์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการสอนไว้ดังนี้^{๒๐}

๑. ช่วยให้ครูสามารถดำเนินงานในการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตร
๒. ช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้ดี มีประสิทธิภาพสูง และมีความชำนาญการสอน ช่วยให้ครูมีเวลามากพอในการจัดหา และจัดสื่อการเรียนการสอนไว้ให้พร้อม สำหรับสอน
๓. ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน

๒.๔.๕ องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้^{๒๑}

๑. หัวเรื่องของแผนการจัดการเรียนรู้
๒. สาระสำคัญ
๓. จุดประสงค์การเรียนรู้
๔. เนื้อหา
๕. กิจกรรมการเรียนการสอน
๖. สื่อการเรียนการสอน
๗. การวัดประเมินผล
๘. ภาคผนวกหรือเอกสารประกอบท้ายแผน
๙. ความเห็นของผู้ตรวจ
๑๐. ผลของการใช้แผนการเรียนรู้ หรือผลการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นจากความพยายามตามคำถามดังนี้

๑. สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
๒. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
๓. ด้วยสาระอะไร (โครงร่างเนื้อหา)
๔. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
๕. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
๖. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดประเมินผล)

^{๒๐} .สุพิน บุญชูวงศ์, *หลักการสอน*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖).

^{๒๑} .สุนันทา สุนทรประเสริฐ, *การเขียนแผนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*, ม.ป.ป., หน้า ๒.

เพื่อตอบปัญหาดังกล่าวจึงกำหนดให้แผนการสอนมีองค์ประกอบดังนี้^{๒๒}

๑. วิชา หน่วยที่สอน และสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง
๒. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
๓. เนื้อหาสาระ
๔. กิจกรรมการเรียนการสอน
๕. สื่อการเรียนการสอน
๖. วัดผลประเมินผล

สุพล วังสินธุ์ กล่าวว่าส่วนประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยดำเนินการสอนบรรลุเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้มีหลายข้อแตกต่างกันไป แต่สำคัญที่ขาดไม่ได้ จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่

๑. เนื้อหาสาระ
๒. จุดประสงค์การเรียนรู้
๓. กิจกรรมการเรียนการสอน
๔. สื่อการเรียนการสอน
๕. การวัดผลประเมินผล

องค์ประกอบสำคัญในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของผู้เรียน กิจกรรม สารความรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดประเมินผล จำนวนชั่วโมงของการจัดการเรียนการสอน และบันทึกผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้^{๒๓}

๒.๔.๖ ขั้นตอนและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

ในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนควรมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ และควรเลือกรูปแบบที่เห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้สรุปขั้นตอนในการทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

๑. เลือกรูปแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๒. ตั้งชื่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้
๓. กำหนดเวลา ระบุระดับชั้น
๔. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้รายปี/รายภาค ที่เลือกไว้เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา โดยยึดหลักการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของลินน์ มอริส (Lynn Morris) ที่ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ต้อง

^{๒๒} อารมณ์ ใจเที่ยง, องค์ประกอบของแผนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๓ - ๒๐๔.

^{๒๓} สุพล วังสินธุ์, การจัดทำแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สารพัฒนาหลักสูตร, ๒๕๓๖, หน้า ๕.

๔.๑ บรรยายจุดหมายปลายทางไม่ใช่วิธีการ

๔.๒ สะท้อนถึงระดับต่างๆของทักษะที่เกิด

๔.๓ ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรม และใช้องค์ประกอบ ๓ ส่วน ตามแนวของโรเบิร์ต เมจเจอร์ (Robert Mager) คือ พฤติกรรม สถานการณ์ หรือเงื่อนไขและเกณฑ์

๕. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว เฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติของวิชา

๖. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน

๗. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหานั้น

๘. เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

๙. เลือกสื่ออุปกรณ์ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ที่เลือกมาเช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์

๑๐. จัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติวิชาตามจุดประสงค์นำทาง

๑๑. กำหนดวัดผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างเรียนตามจุดประสงค์นำทาง และเกิดหลังการเรียนการสอนเมื่อจบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การวัดหลายรูปแบบ ตามความเหมาะสมเช่น ปฏิบัติจริง ทดสอบความรู้ งานกลุ่ม^{๒๔}

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ต้องจัดให้ผู้เรียนปฏิบัติ โดยคาดหวังว่าเมื่อปฏิบัติแล้วจะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การใช้กิจกรรมของผู้สอน ถ้ามีการพัฒนาจนสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อาจเรียกได้ว่าเป็นทฤษฎีของการจัดการเรียนการสอน หรือเป็นเทคนิควิธีการสอน

การจัดการศึกษาปัจจุบัน การเรียนการสอน จะมีความใกล้กันและสัมพันธ์กันมาก กิจกรรมการสอนของครูบ่งบอกถึงกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีการสอนของครูก็จะแสดงให้เห็นวิธีการของนักเรียนเช่นกัน ครูผู้สอนที่มีความสามารถ จะต้องมีการพัฒนาวิธีการสอนและกิจกรรมการสอนอย่างต่อเนื่อง ข้อนี้ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานวิชาชีพครู หัวข้อการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนางาน ขณะเดียวกันเป็นการทำงานที่ใช้การวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเทคนิควิธีสอน องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาหรือแก้ปัญหานักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมดเรียกได้ว่าเป็นผลงานวิจัย

^{๒๔} กรมวิชาการ, "การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔", (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒ - ๒๓.

แต่ผลงานวิจัยนั้นจะใหญ่จะเล็ก จะสำคัญน้อยหรือสำคัญมาก ขึ้นอยู่กับแต่ละผลงาน ถ้าครูมีการพัฒนา
งานในส่วนนี้ก็ถือว่าปฏิบัติงานตามลักษณะที่กำหนดไว้ในหมวดที่ ๔ มาตรา ๓๐ อย่างครบถ้วน^{๒๕}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตามหลักของ
ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งผู้ศึกษาต้องปฏิบัติตามแนวทางของมรรคซึ่งมีองค์ ๘ หรือมัชฌิมาปฏิปทา
ได้อธิบายไว้ดังนี้

๑. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ หมายถึงการรู้เห็นอริยสัจ ๔ อย่างถูกต้อง โดยมีลักษณะ
เด่นๆ ดังนี้

๑.๑ ความเข้าใจชัดว่า อะไรคือทุกข์ อะไรคือสาเหตุแห่งทุกข์ อะไรคือความดับทุกข์
และอะไรคือข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์

๑.๒ ความเข้าใจชัดว่า อะไรคือกุศลกรรม อะไรคืออกุศลกรรม

๑.๓ ความเข้าใจหลักปฏิจลสมุปบาท คือกระบวนการเกิดขึ้นและการดับทุกข์โดยเป็นปัจจัย
อาศัยกันสัมมาทิฐินับเป็นจุดเริ่มต้นหรือตัวกำหนดที่สำคัญที่นำผู้ปฏิบัติให้ดำเนินไปถูกทางและก้าวหน้า
ในการปฏิบัติ

๒. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบหรือความคิดชอบมีลักษณะเด่นๆ ดังนี้

๒.๑ ความคิดที่โปร่ง ไม่หมกมุ่นพัวพันอยู่ในสิ่งที่สนองความอยาก อันได้แก่ รูป รส
กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เรียกว่ากามคุณ รวมความคิดเสียสละปราศจากความคุ้นคิดหาประโยชน์ใส่ตัว

๒.๒ ความคิดที่ไม่พยาบาทมุ่งร้ายใคร เต็มไปด้วยเมตตา กรุณา

๒.๓ ความคิดไม่เบียดเบียนใคร ไม่คิดทำร้ายหรือทำลายใคร

๓. สัมมาวาจา การเจรจาชอบมีลักษณะเด่นๆดังนี้

๓.๑ การเว้นจากการพูดเท็จ

๓.๒ การเว้นจากการพูดส่อเสียดหรือการพุดยุยงให้เขาแตกกัน

๓.๓ การเว้นจากการพูดคำหยาบ

๓.๔ การเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อหรือสิ่งไร้สาระ

๔. สัมมากัมมันตะ การทำงานชอบ มีลักษณะเด่นๆดังนี้

๔.๑ การเว้นจากการทำลายชีวิตคนอื่นและสัตว์อื่น

๔.๒ การเว้นจากการขโมยของคนอื่น

๔.๓ การเว้นจากการประพฤติดินในกาม

^{๒๕} หน่วยงานนิเทศน์, แนวทางการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕), เอกสารฉบับที่ ๑/๒๕๕๕.

๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การทำมาหากินด้วยอาชีพสุจริต เว้นมิฉฉาชีพต่างๆ เป็นต้นว่า การโกงหรือหลอกลวง การประจบประแจง การใช้เครื่องหมายนิมิต การบีบบังคับขู่เข็ญ และการต่อลาภด้วยลาภ และเว้นอาชีพอีก ๕ ประการดังนี้

- ๕.๑ สัตตถณิชา ค้าขายอาวุธ
- ๕.๒ สัตตถณิชา ค้าขายมนุษย์
- ๕.๓ มังสถณิชา ค้าขายเนื้อสัตว์ (อรรถกถาแก้ว่าเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย)
- ๕.๔ มัชชถณิชา ค้าขายน้ำเมา
- ๕.๕ วิสถณิชา ค้าขายยาพิษ

๖. สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ หมายถึง เพียรพยายามทางจิตอย่างยิ่งใหญ่ (สัมมปปธาน) ๔ ประการดังต่อไปนี้

- ๖.๑ เพียรระงับมิให้ความชั่วเกิดขึ้น (สังวรปธาน)
- ๖.๒ เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป (ปหานปธาน)
- ๖.๓ เพียรสร้างความดีที่ยังไม่เกิดขึ้น (ภาวนापธาน)
- ๖.๔ เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม (อนุรักษนปธาน)

๗. สัมมาสติ การตั้งสติชอบ หมายถึง สติปัฏฐาน ๔ การตั้งสติพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

- ๗.๑ พิจารณาความเป็นไปของร่างกาย มีหลายวิธี เช่น กำหนดลมหายใจเข้า และ ลมหายใจออกเป็นต้น (กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน)
- ๗.๒ พิจารณาความเป็นไปของเวทนาว่ามีความเป็นสุข เป็นทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์ (เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน)
- ๗.๓ พิจารณาความเป็นไปของจิตว่า เศร้าหมองเพราะกิเลสชนิดใด หรือผ่องใสเพราะกิเลสเหล่านั้น (จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน)
- ๗.๔ พิจารณาธรรมต่างๆ ทั้งฝ่ายดี ฝ่ายชั่ว และฝ่ายกลางว่าธรรมชนิดใดผ่านเข้ามาในจิต (ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน)

๘. สัมมาสมาธิ การตั้งจิตมั่นชอบ หมายถึง การทำจิตให้เป็นสมาธิผ่านระดับต่ำ ระดับกลาง ถึงระดับสูง จนบรรลุฌาน

สมาธิ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ จากระดับต่ำไปหาระดับสูงดังต่อไปนี้

๘.๑ สมาธิชั่วขณะซึ่งเกิดแก่สามัญญบุคคลทั่วไปในเวลาปฏิบัติภารกิจประจำวัน เรียกว่า ขณิกสมาธิ

๘.๒ สมาธิที่จวนจะแน่วแน่ สมาธิที่ตั้งจิตมั่นกว่าระดับแรก เรียกว่าอุปจารสมาธิ

๘.๓ สมาธิที่แนบแน่นสนิท เป็นสมาธิระดับฌานชั้นต่างๆ อันเป็นระดับสูงสุด เรียกว่า อภิญญาสมาธิ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปความสัมพันธ์ระหว่างไตรสิกขากับอริยมรรคมีองค์ ๘ ได้ดังตารางที่ ๒.๓ แสดงความสอดคล้องของไตรสิกขากับอริยมรรคมีองค์ ๘

ไตรสิกขา		
อริศีลสิกขา	อริจิตตสิกขา	อริปัญญาสิกขา
-สัมมาวาจา(การเจรจาชอบ) -สัมมากัมมันตะ(การทำงานชอบ) -สัมมาอาชีวะ(การเลี้ยงชีพชอบ)	-สัมมาวายามะ(ความเพียรชอบ) -สัมมาสติ(การตั้งสติชอบ) -สัมมาสมาธิ(การตั้งจิตมั่นชอบ)	-สัมมาทิฐิ(การเห็นชอบ) -สัมมาสังกัปปะ(การดำริชอบ)

ทศนา แคมณี กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างมีระบบระเบียบ มีแบบแผนตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ และแนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของรูปแบบการสอนจึงต้องประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

๑. มีปรัชญาหรือทฤษฎีหรือหลักการ แนวความคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการของรูปแบบการสอนนั้นๆ

๒. มีการบรรยายหรืออธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอน

๓. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการพิสูจน์ ทดลองถึงประสิทธิภาพของระบบนั้นๆ ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนจึงหมายถึง สภาพหรือลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่จัดไว้เป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆซึ่งแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) การพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain) การพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) การพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ (process skills) หรือ การบูรณาการ (integration) ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวล้วนเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มี ลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ^{๒๖}

^{๒๖} ทศนา แคมณี, รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๖๙.

สุวิทย์ มูลคำ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติได้อย่างจริงจัง

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีดังนี้

๑. **ขั้นศีล** เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ศีลสิกขา เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ดังพุทธทาสภิกขุให้ความเห็นว่า ศีลมีขอบเขตดังที่ปรากฏทางกาย วาจาเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประพฤติสบายกาย ใจ และทำให้โลกมีสันติภาพ โดยการปฏิบัติเน้นการควบคุมตนเอง

สรุปได้ว่า ศีลสิกขา คือการปฏิบัติตนให้ถูกต้องทั้งทางกาย วาจาของตนให้อยู่ในระเบียบวินัยและศีลธรรม

๒. **ขั้นกำหนดสมาธิ** เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า จิตตสิกขา คือการปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้เป็นปกติมั่นคงต่อความดีงาม ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวถึงจิตตสิกขาก็คือเป็นการฝึกเพื่อบังคับความคิดให้เป็นไปตามที่เราต้องการ ให้มีความสามารถในการข่มใจ มีความอดทนกับการต่อสู้กิเลส พระราชวรมุนี กล่าวว่าสมาธินั้นต้องมืองค์ประกอบเป็นความแน่วแน่ มั่นคง หนักแน่นของจิต ที่จะนำไปใช้ในกิจทุกอย่างวิธีฝึกจิตทำได้หลายอย่างเช่น ฝึกให้คนยุ่งกับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ฝึกจิตไว้กับสิ่งที่ดีงามผู้สอนอาจให้นักเรียนฝึกสมาธิโดยการสวดมนต์ กำหนดลมหายใจเข้าออก การยืนการเดินอย่างมีสมาธิ

๓. **ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา** เป็นขั้นตอนสุดท้ายหลังจากผ่านการฝึกสมาธิระยะหนึ่งในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ปัญญาสิกขา เป็นการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาวะที่เป็นจริง โดยเน้นการมองเห็นอย่างนั้นจริงไม่ใช่การคำนวณเอาเองกำหนดหลักประพฤติของตนเอง ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ปัญญาสิกขา คือการพิจารณาเห็น อริยสัจ ไตรลักษณ์ จนละความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่มีการสละในตัวตนเสียได้^{๒๗}

สมน อมรวิวัฒน์ ได้ให้รูปแบบการสอนแบบไตรสิกขาไว้ดังนี้

๑. **ขั้นศีล** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยทั้งกาย และวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ ร่างกายพร้อมที่จะเรียนเสมอ

๒. **ขั้นสมาธิ** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องรวบรวมจิตใจความคิดให้แน่วแน่เป็นจุดเดียวไม่สัตสายไปสู่เรื่องอื่นสิ่งอื่นนอกห้องเรียนนอกเรื่องที่เราเรียน ไม่คิดตรึงตรองวิตกกังวลถึงเรื่องอื่นๆ ที่จะทำให้สมองไม่ปลอดโปร่ง ผู้เรียนต้องตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดในใจ

^{๒๗} สุวิทย์ มูลคำ, กลยุทธ์การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖.

๓. ชั้นปัญญาหมายถึง ชั้นที่ผู้เรียนใช้สมาธิพลัง ความมีจิตใจแน่วแน่ทำความเข้าใจกับปัญหาจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามที่เป็นจริง การสอนแบบไตรสิกขามีความเชื่อว่า คนที่จะมีปัญญาและเกิดปัญญาวิสุทธิ์ได้ย่อมเกิดจากการมีกำลัง (พละ) จิตใจ กำลังความคิดที่แน่วแน่ ไม่หวั่นไหวออกแวกต้องเพ่งพินิจคิดตรองในเรื่องเดียว คนที่จะมีความคิดเป็นจุดเดียวแน่วแน่ (สมาธิ) ได้ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาวะปกติเรียบร้อยสงบเรียบร้อย มีระเบียบวินัย (ศีล) ถ้าผู้เรียนฝึกควบคุมร่างกายให้อยู่ในระเบียบวินัยเรียบร้อยก็จะช่วยให้มีกำลัง ความคิดคมกล้า สามารถแก้ปัญหาทำความเข้าใจปัญหาได้ ทำให้เกิดปัญญามีความรู้แจ้งเรื่องนั้นๆได้ด้วยตนเองประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงแต่รู้หรือทราบจากการบอกเล่าให้ฟังเท่านั้น^{๒๘}

ไพรัตน์ ญาติฉิมพลี ได้สรุปกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาและใช้ทฤษฎีการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

๑. ผู้ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยตนเอง ศีล สมาธิ ปัญญา จะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจาก การฟัง การอ่าน การดู หรือการบอกเล่าต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำ เรียนรู้ด้วยการคิด การควบคุม เรียนด้วยความอดกลั้น อดทน ข่มใจ และเรียนด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ผู้ศึกษาย่อมวัดและรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดประเมินให้ได้

๒. เนื่องจาก ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการฝึกอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละและเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ผู้ที่ศึกษาจะได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตรก่อนแต่จะหยุดอยู่เพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิดและใช้ปัญญาฝึกฝนไปทีละขั้น จนสามารถวินิจฉัยและแยกแยะสิ่งดี สิ่งชั่ว แล้วละเว้นสิ่งชั่ว เพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และมีจิตใจผ่องใส บริสุทธิ์

๓. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขาเป็นการฝึกหัดอบรมตนซึ่งเป็นขั้นตอนสืบเนื่องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยาก เช่น การกำจัดกิเลสอย่างหยาบด้วยศีล กิเลสอย่างกลางด้วยสมาธิ และกิเลสอย่างละเอียดด้วยปัญญา จนสามารถกำหนดรู้ด้วยสภาวะ ลักษณะสามัญญลักษณะ และกำหนดรู้ด้วยการละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเสียได้โดยสิ้นเชิง

๔. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขานั้น เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่วๆ ไป

๕. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการที่ว่า มีลักษณะบูรณาการนั้น เพราะองค์ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ สิ่งนี้อาศัยกันและกันทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลดีแล้วก็ต้องประคับประคองตนไว้ด้วยความไม่ประมาท

^{๒๘} สุมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๗๒.

ต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือการเข้าสู่ดินแดนแห่งสมาธิ คือความสงบ มันคงแห่งจิตอันเป็นอุปกรณ์สำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิต ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่สับสนไม่วุ่นวายย่อมใช้ปัญญาได้อย่างดี ปัญญาที่ใช้บ่อยๆ ทำให้แยบคม ว่องไว พอกพูนมากขึ้นซึ่งจะเป็นปัจจัยให้ศีล สมาธิขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา มีลักษณะที่ผสมกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนและกลมกลืนกัน มีความสอดคล้องรองรับกัน ยากที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวและไม่สามารถตัดองค์ประกอบใดทิ้งไปได้^{๒๙}

จากแนวคิดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้นผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาไว้ดังนี้

๑. ศึกษาหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตรอย่างกว้างขวางและคิดถึงในวิชาและรายวิชาที่สอนเช่น ศึกษาโครงสร้างของวิชา สื่อการเรียนการสอน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

๒. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาเวลากิจกรรม วิเคราะห์ได้จากคำอธิบายรายวิชา โดยให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ของรายวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

๓. หาวิธีสอน (ตามหลักไตรสิกขา) กลวิธีต้องสอดคล้องกับหลักสูตร โดยทักษะกระบวนการ และทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดทั้งประสบการณ์และจินตนาการของผู้สอนเองคงจะไม่มีวิธีสอนใดดีที่สุด แต่วิธีสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้มากที่สุดจะต้องยึดหลักให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ให้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ให้รู้จักการวางแผน และฝึกทักษะเป็นกลุ่มและรายบุคคล เพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และมีช่องทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. จัดทำสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นสื่อที่ใช้แล้ว หรือสื่อที่คิดขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ต้องเหมาะสมและต้องสอดคล้องกับเนื้อหาด้วย

๕. จัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเครื่องมือนั้นจะต้องวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ตลอดจนครอบคลุมถึงกระบวนการวางแผนของนักเรียน ทั้งจากสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลองด้วย

๖. กำหนดโครงสร้าง สำหรับ ๑ รายวิชา สามารถปฏิบัติได้ ๒ ลักษณะ กล่าวคือโครงสร้างอย่างสังเขปและโครงสร้างอย่างละเอียด

โครงสร้างอย่างละเอียดเป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหา เวลา กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลให้เป็นภาพรวมตลอดใน ๑ รายวิชา ส่วนโครงสร้างอย่างสังเขปเป็นการวางโครงสร้างโดยสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาและเวลา เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดใน ๑ รายวิชา

^{๒๙} ไพรัตน์ ญาติฉิมพิลี, "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนตามคู่มือครู", **ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

๗. เขียนแผนการสอนขยายเวลาจากโครงสร้างเป็นการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้แต่ละคาบ/ชั่วโมง อย่างละเอียดและปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้โดยมีส่วนประกอบในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ดำเนินการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ซึ่งมีมากมายหลากหลายแตกต่างกันไป^{๓๐}

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

๒.๕.๑ ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ของการเรียนไว้ ดังนี้

วิลาวณีย์ แก้วภูมิเห ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอนทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย^{๓๑}

สมศักดิ์ พาหะมาก ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดจากการใช้สมองเป็นกลไก ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรม ๖ ด้าน คือ

๑. ความรู้
๒. ความเข้าใจ
๓. การนำไปใช้
๔. การวิเคราะห์
๕. การสังเคราะห์
๖. การประเมินผล^{๓๒}

จากความหมายที่นักการศึกษาได้ให้ไว้สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหมายถึงความสำเร็จที่ได้จากความสามารถหรือคุณลักษณะของผู้เรียนอันเกิดจากการกระทำกิจกรรมต่างๆที่มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทักษะด้านต่างๆ

^{๓๐} กรรณิการ์ ชีรสัจ, "การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้หนังสือประกอบภาพ", **ปริญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘),** หน้า ๓๒-๓๓.

^{๓๑} วิลาวณีย์ แก้วภูมิเห, “ผลการเรียนการสอนแบบโพรแมทซิสเต็มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่๖”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔),** หน้า ๓๖.

^{๓๒} สมศักดิ์ พาหะมาก, “การพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ”, กรุงเทพมหานคร, **ปริญาวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐),** หน้า ๔๐.

๒.๕.๒ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ล้วน สายยศ และ อังศนา สายยศ ได้แบ่งเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียน ว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดบกพร่องตรงไหน จะได้สอนเสริม หรือวัดดูความพร้อมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่

๒. แบบทดสอบมาตรฐาน สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมี คุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้นซึ่งสามารถใช้เป็นหลักการเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใดก็ได้ จะใช้เป็นอัตราการพัฒนาของเด็กแต่ละวัยในแต่ละกลุ่มหรือภาคก็ได้จะใช้ไว้สำหรับให้ครูวินิจฉัยผลสัมฤทธิ์ระหว่างวิชาต่างๆในเด็กแต่ละคนก็ได้ ข้อสอบมาตรฐานนอกจากจะมีคุณภาพของแบบทดสอบสูงแล้วยังมีมาตรฐานในด้านวิธีดำเนินการสอบ คือ ไม่ว่าโรงเรียนใดหรือส่วนราชการใดจะนำไปใช้ดำเนินการสอนเป็นแบบเดียวกัน แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอนว่าทำอย่างไรจะมีมาตรฐานในการแปลคะแนนอีก^{๓๓}

๒.๕.๓ การสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตามแนวคิดของบลูม ถือว่าสิ่งใดที่มีปริมาณอยู่จริงสิ่งนั้นสามารถวัดได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ซึ่งผลการวัดจะเป็นประโยชน์ในลักษณะทราบและประเมินระดับความรู้ ทักษะและเจตคติของนักเรียน^{๓๔}

แนวคิดของโลแมนสอดคล้องกับการวัดผลตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ในเนื้อหาที่ต้องการวัด (Skill) คุณลักษณะของพฤติกรรม (Traits) และองค์ประกอบ (Components) ซึ่งจำแนกตัวองค์ความรู้ในเนื้อหาที่ต้องการวัดและคุณลักษณะของพฤติกรรมตามความเชื่อ เช่น ระดับความรู้ ความสามารถตามแนวคิดของบลูมมี ๖ ระดับดังนี้

๑. ความจำ คือ สามารถจำเรื่องต่างๆ ได้เช่นจำกัตความ สูตรต่างๆ วิธีการเช่น นักเรียนสามารถบอกชื่อสารอาหาร ๕ ชนิดได้ นักเรียนสามารถบอกชื่อธาตุที่เป็นองค์ประกอบของโปรตีนได้ครบถ้วน

๒. ความเข้าใจ คือ สามารถแปลความ ขยายความ และสามารถสรุปใจความสำคัญได้

๓. การนำไปใช้ คือ สามารถนำความรู้ ซึ่งเป็นหลักการทฤษฎี ฯลฯ ไปใช้ในสถานการณ์ที่ต่างออกไปได้

^{๓๓} ล้วน สายยศ และอังศนา สายยศ, **เทคนิควิจัยทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๖-๑๕๐.

^{๓๔} Bloom,B.S., **Human Characteristics and School**, (Learning.Newyok: McGraw hill, 1987, p 45.

๔. การวิเคราะห์ คือ สามารถแยกข้อมูลและปัญหาต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อย เช่น วิเคราะห์องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ หลักการดำเนินงาน

๕. การสังเคราะห์ คือ สามารถนำองค์ประกอบ หรือส่วนต่างๆ เข้ามาร่วมกันเป็นหมวดหมู่อย่างมีความหมาย

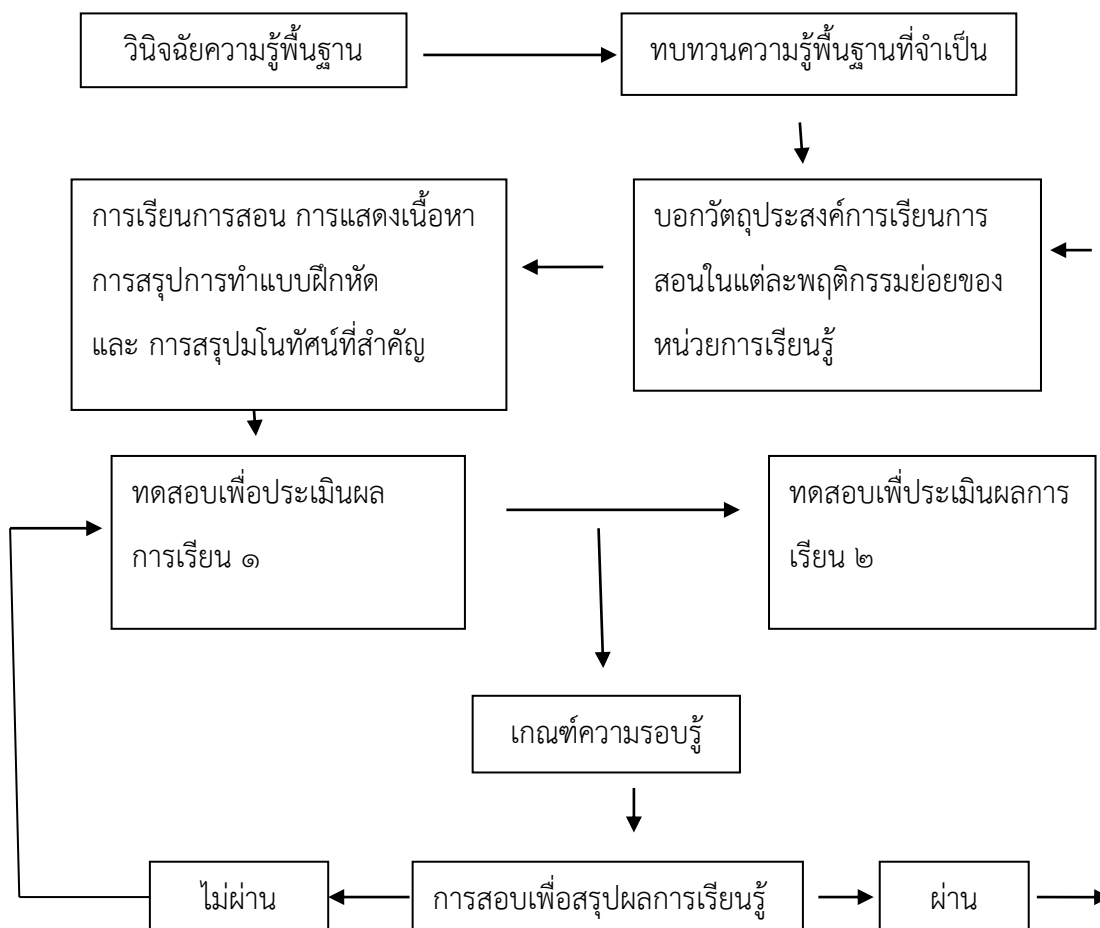
๖. การประเมินค่า คือ สามารถพิจารณาและตัดสินจากข้อมูล คุณค่าของหลักการโดยใช้มาตรการที่ผู้อื่นกำหนดไว้หรือตัวเองกำหนดไว้^{๓๔}

เบนจามิน แซมมวล บลูม (Benjamin Samuel Bloom) เป็นนักการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ผลงานด้านการศึกษาที่นำมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติโดยทั่วไปในการจัดการศึกษาทุกระดับคือ เรื่องของจุดประสงค์ทางการศึกษาและกลวิธีการเรียนรู้โดยต้องคำนึงถึงธรรมชาติของนักเรียน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญนำมาสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีชื่อว่า การเรียนเพื่อรอบรู้ (Mastery Learning)

บลูม ได้กล่าวถึงธรรมชาติของนักเรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกัน นักเรียนจะสามารถเรียนรู้เนื้อหาในหน่วยย่อยต่างๆ ได้โดยใช้เวลาเรียนที่แตกต่างกันในการสอนจึงมีการเตรียมเงื่อนไขที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถผ่านลำดับขั้นตอนทุกหน่วยการเรียนรู้ ถ้านักเรียนได้เรียนตามอัตราการเรียนรู้ของตนเอง ก็จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้น

^{๓๔} Lyman, H.B., *Test scorer and what they mean* (5rd), Boston: Allyn and Bacon.

กลวิธีการเรียนรู้ของบลูม เป็นระบบการสอนที่จะพยายามปรับให้เข้ากับคุณลักษณะและความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ บลูม แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนสรุปตามภาพประกอบ

แผนภาพที่ ๒.๑ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามกลวิธีการเรียนรู้ของบลูม^{๓๖}

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีการเรียนรู้ของบลูมและในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้ คือ

๑. จำแนกหรือแบ่งเนื้อหาออกเป็นชุดของหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ
๒. แสดงจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้ชัดเจน
๓. ใช้วิธีสอนแบบเรียนเป็นกลุ่มปกติในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
๔. มีการทดสอบเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อประเมินผลการเรียนและความก้าวหน้าของนักเรียนทุกๆครั้งที่จบแต่ละหน่วยการเรียนรู้

^{๓๖} Lyman, H.B, *Test scorer and what they mean* (5th), Boston: Allyn and Bacon.

๕. ใช้ผลการสอบเมื่อสิ้นสุดหน่วยการเรียนรู้หนึ่งๆมาส่งเสริมการเรียนรู้การสอน
 ๖. สำหรับผู้ที่ผ่านเกณฑ์การสอบรู้ จะเป็นการเร่งเสริมให้อยากเรียนในหน่วยต่อไป ส่วนผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จะเป็นแนวที่ชี้ให้เห็นจุดบกพร่อง ซึ่งต้องมีการแก้ไขปรับปรุงต่อไป
 ๗. การแก้ไขจุดบกพร่องในการเรียนของนักเรียน มีวิธีการต่างๆหลายรูปแบบ
 ๘. เมื่อนักเรียนเรียนผ่านทุกหน่วยแล้วจะต้องทำแบบทดสอบเพื่อสรุปผลการเรียนซึ่งนำผลการสอนครั้งนี้มาเพื่อคิดคะแนน เพื่อดูผลสุดท้ายของการเรียนว่าผ่านเกณฑ์ความรู้มากน้อยเพียงใด
- ดังนั้นการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องสร้างหรือออกแบบให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถประเมินผลตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่นๆได้ เช่น ความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ตลอดจนการนำไปใช้ในที่สุด

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระราชเวรณี เดชวณฺโณ (รุ่งเรือง) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขา ในโรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒน์ (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร ประชากรคือผู้บริหาร และครู จำนวน ๓๗ คน และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๗๗ คน ผลการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒน์ (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร สภาพแวดล้อมโรงเรียนสะอาดร่มรื่นเป็นธรรมชาติเอื้อต่อการเรียนการสอนปัญหา คือ บุคลากรมีประสบการณ์ในการสอนตามหลักไตรสิกขาที่แตกต่างกัน รูปแบบ วิธีการสอนของแต่ละคนจึงไม่เหมือนกัน

โดยมีข้อเสนอแนะให้ฝึกอบรมไตรสิกขาแก่บุคลากร โดยเน้นที่การปฏิบัติจริงและจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ขณะที่โรงเรียนจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ปัญหา คือ ครูและผู้บริหารมีความเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนแต่ขาดการประสานสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนในลักษณะที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธโดยเสนอแนะให้นำนักเรียนร่วมทำกิจกรรมของวัดและชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเจตคติที่ดีต่อกัน สำหรับด้านผลผลิตนั้นโรงเรียนจัดกิจกรรม การพัฒนาศีล สมาธิและปัญญาอยู่เสมอส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน ปัญหา คือ ยัง ไม่มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการส่งเสริมการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขา

โดยเสนอแนะให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ส่วนด้านผลกระทบ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุขสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน มีความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับผู้บริหารมีความจริงใจในการทำงาน ปัญหา คือ ครูมีลักษณะและทัศนคติที่ต่างกันในการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา โดยเสนอแนะว่าควรมี

การอบรมบุคลากรในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธธรรมเพื่อให้ครูมีทัศนคติที่ตรงกัน โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ปัญหา คือ ในโรงเรียนมีความเป็นแบบอย่างที่ดีแต่ขาดการประสานสัมพันธ์กับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุข

สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของครูและผู้บริหารโดยเสนอให้จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์อย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียนและชุมชน นักเรียนมีความเชื่อมั่นในผลการกระทำที่ดี จากการจัดกิจกรรมการพัฒนา ศีล สมาธิและปัญญาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมการ ฝึกสมาธิ เจริญปัญญาในชุมชนด้วยนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกับผลผลิต คือ เห็นผลดีของการกระทำที่ดีของตน ซึ่งปัญหา คือการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขายังขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชนเนื่องจากผู้ปกครองยังไม่เข้าใจหลักการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจังจากชุมชน และทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา^{๓๑๗}

ศิริประภา อุนทเลชกะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต ๒ จากการศึกษาและวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^{๓๑๘}

กรรณิการ์ อีร์สุจิ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ เรื่อง ไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ เรื่อง ไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

^{๓๑๗} พระรัชเวธน์ เตชวณโณ (รุ่งเรือง), “การจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^{๓๑๘} ศิริประภา อุนทเลชกะ, "ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต ๒", **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต(หลักสูตรและการสอน)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม), บทคัดย่อ.

ประสิทธิภาพ ๘๙.๓๓/๘๒.๕๖ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ๘๐/๘๐ ดัชนีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพเรื่อง ไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีค่าเท่ากับ ๐.๖๖๕๐ ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนสูงขึ้นร้อยละ ๖๖.๕๐

โดยสรุป แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานมาประกอบภาพ เรื่อง ไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีประสิทธิภาพเหมาะสมสามารถช่วยให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และเกิดความรู้ที่ยั่งยืน และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพเรื่องอื่นๆต่อไป^{๓๙}

ปยุตต์ ทัพรวัช ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กฎหมายอาญาน่ารู้ และ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้เรื่อง กฎหมายอาญาน่ารู้ หลังเรียนด้วยการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอยู่ในระดับสูง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก^{๔๐}

จาดุพร อยู่ศิริ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ หลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ กระบวนการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (ทักษะ ๗ ส.) ผลการประเมินพฤติกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้าน ส.สงสัยและ ส.สังเกต อยู่ในระดับพอใช้ ส่วนด้าน ส.สำรวจ ส.สัมผัส ส.สืบค้น ส.สังสม และ ส.สรุปผล อยู่ในระดับดีและด้าน ส.สำรวจ อยู่ในระดับดีเป็นลำดับแรก ส่วนด้าน ส.สังเกต อยู่ในระดับพอใช้เป็นลำดับต่ำสุด

ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โดยรวมพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าสามารถเรียงจากลำดับมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ ๑ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีความเห็นว่า ครูเปิด

^{๓๙} กรรณิการ์ อีร์สุจิ, "การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ เรื่อง ไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔", *ปริญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต(หลักสูตรและการสอน)*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), บทความย่อ.

^{๔๐} ปยุตต์ ทัพรวัช, "การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายอาญาน่ารู้ และ ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา", *ปริญาศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), บทความย่อ.

โอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน อยู่ในระดับสูงสุด และมีส่วนร่วมในการสรุปบทเรียนอยู่ในระดับต่ำสุด ๒ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้โดยมีความคิดเห็นว่า สามารถนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับสูงสุด และรู้จักค้นคว้าในแหล่งต่างๆ และสรุปความรู้ที่ได้ด้วยตนเองอยู่ในระดับต่ำสุด ๓ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้โดยมีความคิดเห็นว่า ครูมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรม มีความหลากหลาย ทำให้รู้สึกสนุกอยู่ในระดับสูง และการจัดห้องเรียนเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับต่ำสุด^{๔๑}

บุญเลิศ จิรภัทร์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในการเรียนรู้สาระคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ เป็นการศึกษาเชิงทดลองกับประชากรนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนเต็มรักศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ระยะเวลาการวิจัยระหว่าง เดือน ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึงกันยายน ๒๕๕๗ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดเป็นกระบวนการ โปรโตโมสะ ทั้งแบบฝึก ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยห้องที่ ๑ มีการปรับปรุงเล็กน้อย และห้องที่ ๒ มีการปรับปรุงมาก ทำให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ความตั้งใจเรียน และความรับผิดชอบดีขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระคณิตศาสตร์ของผู้เรียนห้องที่ ๑ และห้องที่ ๒ ดีขึ้น โดยผู้เรียนห้องที่ ๑ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นมากกว่าห้องที่ ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๔๒}

บุญเลิศ จิรภัทร์ การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการศึกษาเพื่อสร้างการบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะเวลาวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๗ ถึงกันยายน ๒๕๕๘ พบว่าดำเนินการกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาบูรณาการอิทธิบาท ๔ โดยกลุ่มสาขา สังคมศึกษาวิชาการ วัดและประเมินผลมีการปรับปรุงน้อยที่สุด ทำให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ความตั้งใจเรียน และความรับผิดชอบมากขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทั้งการเรียนในสาระวิชาดีขึ้นทุกกลุ่ม โดยกลุ่มสาขาสังคมศึกษาวิชาประชากรศึกษา ดีขึ้นสูงกว่าทุกกลุ่มจากระดับน้อยเป็นระดับดีมาก รองลงมากลุ่มสาขา

^{๔๑} จาตุพร อยู่ศิริ, "การพัฒนาผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา", **ปริญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), บทคัดย่อ.

^{๔๒} บุญเลิศ จิรภัทร์, การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในการเรียนรู้สาระคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์** ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

สังคมศึกษาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ดีขึ้นสูงจากระดับน้อยเป็นระดับดี และกลุ่มสาขาการ
สอนภาษาไทย วิชาการวัดและประเมินผลดีขึ้นน้อยที่สุดจากระดับพอใช้เป็นระดับดีอย่างมีนัยสำคัญ^{๔๓}

๒.๖.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

กาว อิวเกียเนีย (Kaw Eugenia) ศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนาและการศึกษาในพม่าหลักการ
ดำเนินชีวิตพื้นฐานทางสังคม โดยเปรียบเทียบศาสตร์การสอนในทางพระพุทธศาสนาที่หลากหลายซึ่ง
ทำการสอนกับฆราวาสยุคใหม่ในพม่า รูปแบบการสอนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผลการวิจัย
พบว่า การพัฒนาความเชื่อมั่นและทักษะการคิดวิเคราะห์คือสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดจริยธรรมที่สมบูรณ์
แบบของชาวพุทธในโลก พม่าในปัจจุบันนี้ ครูคือพระที่นุ่งจีวรซึ่งสามารถที่จะเตรียมประเด็นทาง
การศึกษาได้ดีที่สุดจุดสำคัญเกี่ยวกับศาสตร์การสอนของพระคือการค่อยๆ สอนหลักธรรมของพระพุทธเจ้า
ให้มีความรู้จักผิดชอบชั่วดีมีความหยิ่งรู้และเป็นผู้มีจริยธรรม ความรู้สึก สติสัมปชัญญะ และการรู้ด้าน
อื่นๆพิจารณาความประพฤติที่ติงาม เปลี่ยนแปลงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีไปสู่สังคมและเข้าไปในตัว
บุคคล พระจะเป็นครูที่ช่วยป้องกันความคิดจากการเป็นชาตินิยม หรือการโฆษณาชวนเชื่อ^{๔๔}

แมคคริง (MacCrink) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนของครูและรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน
ที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขต
ไมอามี ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน ๗๙ คน เครื่องมือที่ใช้วัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ
แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของวัตสันและเกสเซอร์ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนของ
ครูส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ครูที่สอนโดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาประกอบ
การเรียนจะทำให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากกว่าครูที่สอนตามปกติ^{๔๕}

^{๔๓} บุญเลิศ จีรภัทร์, “การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๒
ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙, บทคัดย่อ.

^{๔๔} Kaw Eugenia, “Buddhism and Education in Burma: Varying Conditions for a
Sociaethos in the path to “Nibbana””, New jersey: Princeton University.

^{๔๕} McCrink, Carmen Lourdes Suarez, “The Role of Innovative Teaching Metodology
and Learning Styles Critical Thinking”, Dissertation Abstracts International.

Baturay ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทาง Web-based ซึ่งมีรูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบนำเสนอปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งในปัจจุบันได้ขยายวงกว้างและได้รับความนิยมสูงขึ้น มีการจัดเตรียมสื่อมัลติมีเดียมากมายทันสมัย เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและยังเป็นที่เลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานให้เกิดการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น^{๔๖}

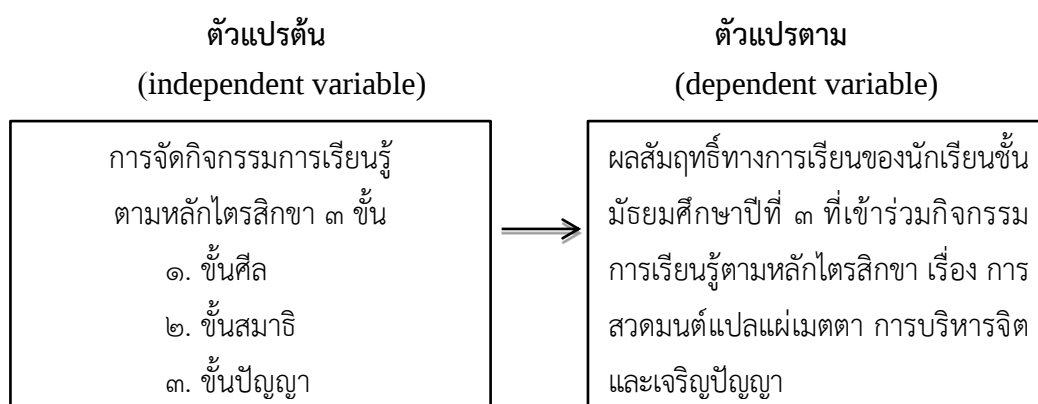
Williamson ได้อธิบายถึงการสอนแบบบรรยายในชั้นเรียน กับการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการสอนในชั้นเรียนได้สะท้อนผลการเรียนในการเรียนสังคมศึกษา ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ การฝึกฝนในชั้นเรียน การวางแผนการสืบเสาะหาคำตอบ ทำให้การเรียนเนื้อหาในบทเรียนผ่านพ้นไปได้โดยตลอด นักเรียนมีผลงานออกมายืนยันทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เป็นการสนับสนุนผลงานการวิจัย และได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อาร์มาสตรอง (Armstrong) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีการจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (STAD) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาสังคมศึกษา และเจตคติต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับชั้นเกรด ๑๒ จำนวน ๒ ห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้ง ๒ กลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่จากการสำรวจความคิดเห็น พบว่าทั้งครูและนักเรียน วิธีการจัดกลุ่มแบบ STAD ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ง่าย และสะดวกกว่าการสอนแบบบรรยาย^{๔๗}

^{๔๖} Baturay, อังอิงใน เอกภพ โพธิ์จักร, “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เรื่อง ประวัติศาสตร์สุโขทัย ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๗), หน้า ๕๗.

^{๔๗} Armstrong, Armstrong, D. S., The Effect of Student Team Achievement Divisions Cooperative Learning Technique on Upper Secondary Social Studies Student's Academic Achievement and Attitude Towards Social Studies Class (Block Scheduling, Twelfthgrade, High School Students), *Dissertation Abstracts International*, 1997, 59 (2) P 121.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย